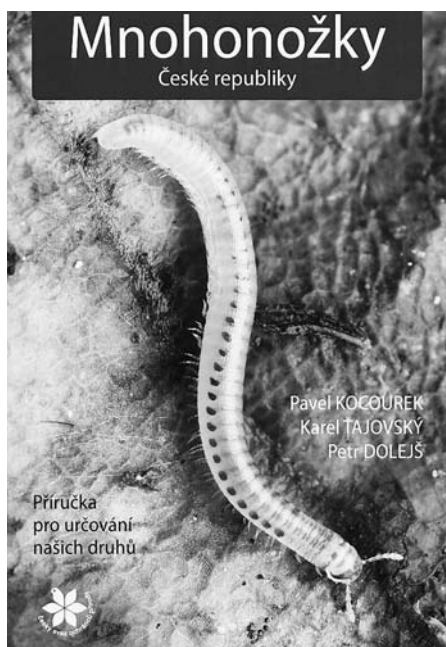

Pavel Kocourek, Karel Tajovský, Petr Dolejš: Mnohonožky České republiky – Příručka pro určování našich druhů aneb Mnohonožky snadno a rychle

Česká republika je vyhlášenou velmocí amatérských entomologů. Entomologie patří k oblíbeným koníčkům, řada lidí se zabývá nejen zakládáním a kompletací svých sbírek, ale i (neméně) seriózní odbornou prací při popisech nových druhů, rodových revizí apod. Zájem veřejnosti se však tradičně zaměřuje jen na úzké spektrum bezobratlých, na prvním místě jsou určité brouci, následování denními motýly, vážkami a pavouky. Začátečníci se věnují hlavně čeledím s velkými a barevnými zástupci, pokročilejší obtížnějším skupinám – koneckonců, zajděte si do knihkupectví a podívejte se, kolik mají pro které skupiny atlasů, určovacích příruček a podobné literatury.

Mnohonožky patří spíše mezi podceňované skupiny bezobratlých. Aktivní české odborníky na mnohonožky bychom snadno dokázali spočítat na prstech jedné ruky. Za celých 156 let, které uplynuly od vydání prvního (známého) článku o této skupině z našeho území, počet autorů odborných článků nedosáhl ani 20. Jediná monografie vydaná v našem jazyce pochází z r. 1954 a v současnosti je (s ohledem na stav systematiky) prakticky nepoužitelná. Jako blesk z čistého nebe proto působí vydavatelský počín Základní organizace Českého svazu ochránců přírody ve Vlašimi, která po úspěšné terénní příručce o vážkách (Waldhauser a Černý 2014, také Živa 2014, 5: CXXVIII–CXXIX) vydala obdobnou publikaci o mnohonožkách. Po obecném úvodu nabitým informacemi o různých aspektech života těchto přehlížených živočichů (morfologie, fosilní nálezy, ekologie, hromadné výskyt, nároky na stanoviště) již

přichází přehledné představení jednotlivých druhů. Každému z nich je věnována dvoustrana, která obsahuje mapu rozšíření, velkou barevnou kresbu od hlavního autora knihy Pavla Kocourka, perokresby determinačních znaků, fotografii lokality a většinou také snímek druhu. Textová část shrnuje popis včetně srovnání s podobnými druhy, ekologické nároky a rozšíření ve světě. A kolik druhů v knize vlastně je? Jednoduchá odpověď zní – všechny u nás nalezené (to znamená včetně druhů jeskynních a zavlečených do skleníků).

Erudované doplnění odpovědi by obsahovalo informaci, že jde o 77 druhů z našich 6 řádů (celkem se ve světě vyskytuje 16 řádů), řazených v 17 čeledích. Jednotlivé řády jsou odlišeny barevně, což orientaci v atlasové části (zvláště začátečníkům) dosti ulehčuje.

Které další kvality této publikace si zaslouží zmínku? Jako pedagog chválím české názvy všech druhů, protože většině studentů je bohužel latina „proti srsti“. Česká jména našim mnohonožkám vymyslel Pavel Kocourek před 10 lety a já jsem se rozhodl je ve svých přednáškách používat. Nedávno jsem s velkým zadostiučiněním zažil, že mi na exkurzi při demonstraci mnohonožky, jejíž český název mi v tu chvíli vypadl z hlavy, student napověděl.

Za upozornění dále stojí determinační klíč našich mnohonožek vhodný pro vážnější zájemce. Zvláště pro určování čerstvě nasbíraného materiálu se jeví jako vhodný, protože uvádí i znaky týkající se zbarvení (které se v lihu postupně vytrácejí). Chvályhodný je také rejstřík odborných pojmů, který usnadní porozumění i práci s klíčem, a uvedení stupně ohrožení každého druhu podle Červeného seznamu ČR (jehož aktualizovaná verze je pro bezobratlé právě v tisku). Pokud vás mnohonožky zaujaly, jistě oceníte provedení knihy – brožovaná pevná vazba, měkké desky kryté průhledným obalem, kapesní velikost a kvalitní křídový papír předurčují knihu pro toulky přírodou.

Mimochodem, věděli jste, že Bohumil Němec (1873–1966), významný český botanik a fyziolog, rektor Univerzity Karlovy, protikandidát Edvarda Beneše na funkci prezidenta, teprve druhý český člen Linnéovy společnosti v Londýně a také redaktor Živy (1910–15), popsal během svých univerzitních studií z našeho území špičanku mokřadní (*Leptoiulus proximus*) a dlouženku útlou (*Choneiulus palmatus*) – dva druhy běžných mnohonožek rozšířených téměř po celé Evropě?

Základní organizace Český svaz ochránců přírody Vlašim, 2017, 256 str. Doporučená cena 298 Kč

- 1 Národní přírodní rezervace Hůrka u Hranic, lokalita zajímavá po geologické stránce, ale také výskytem všech tří rodů a nejméně 6 druhů z řádu svinule, který má u nás jen 8 zástupců.
- 2 Chobotule oranžová (*Polyzonium germanicum*), jediný český zástupce řádu chobotule se 72 popsány druhy. Z tropických druhů tohoto řádu získávají žáby čeledi Dendrobatidae a Mantellidae svůj pověsný jed. Snímky F. Trnky

